

CLASIFICAREA UNELTELOR DIN PIATRĂ ȘLEFUITĂ DIN SITUL DE LA PORȚ-„CORĂU”

Mihai Dunca*

Keywords: type, subtype, polished stone tools, chiesel, axe, functionality

Cuvinte cheie: tip, subtip, unelte din piatră șlefuită, daltă, topor, funcționalitate

The Typological Classification of the Polished Stone Tools from Porț-„Corău”

(Abstract)

The site of Porț-„Corău” (Sălaj County) represents the same neolithic settlement as Suplacu de Barcău-„Corău” site (Bihor County), belonging and defining the Suplac cultural group, included in the Cluj-Cheile Turzii-Lumea Nouă-Zau-Iclod-Suplac complex, redefined also as Zau culture. In both areas, but especially at Porț, a large number of polished stone tools (about 1700), showing different working stages, were discovered along with raw material showing traces of manufacture. The systematic investigations, conducted by Doina Ignat at Suplacu de Barcău, lead to the discovery of more than 500 polished stone tools, making the site of „Corău” the richest one in this type of artifacts in the hole country. She had created a typology for chiesels, axes, adzes and smashing stones, each category being divided into types and subtypes.

The preventive diggings from Porț gave us not only more polished stone artifacts, but also the possibility to reconsider their typology. First we must add some categories to those defined by D. Ignat: strikers, axe-chiesels, and tools used only for manufacturing the stone tools: sandstone slabs for polishing and stone slabs used for cutting/splitting the preforms. Second, and more important, we must redefine the types and subtypes of each category, based on common and general criterias. We have chosen usually the shape to define the type and the long profile to define the subtype, adding here the presence of perforation. The main forms found for chiesels, axes and adzes are: rectangular, elongated, trapezoidal, oval, quadrilateral. The long profiles can be: rectangular, plain-rounded, plain-convex, rounded, oblique. Different combination between shapes and profiles appear. No chronological value can be given to the typology, the lithic material can be dated only by its context. The typology remains open for other types and subtypes based on the same criteria.

Situl de la Corău se întinde atât în județul Sălaj (satul Porț, comuna Marca) cât și în Bihor (comuna Suplacu de Barcău), aici fiind investigat mai întâi prin săpături sistematice de către Doina Ignat începând cu anul 1973 și până la sfârșitul anilor 1990. În 2002 au început săpături preventive în ambele județe, datorate construirii unui baraj care urma să acopere cea mai mare parte a sitului, întrerupte în 2003 și reluate în 2010 în zona sălăjeană. Deja cele peste 500 de piese finite și în curs de prelucrare descoperite în campaniile de săpătură sistematică au condus-o pe Doina Ignat la concluzia că acea comunitate era specializată în producerea de unelte șlefuite peste nevoile interne, deci pentru schimb.¹ Cele încă aproximativ 1700 de unelte și materie

primă descoperite în partea sălăjeană a sitului² dintre care majoritatea în curs de prelucrare confirmă interpretarea. Din punct de vedere al cronologiei relative³, majoritatea descoperirilor neolitice aparțin grupului Suplac (orizontul Vinča C), încadrat în Complexul Cluj-Cheile Turzii-Lumea Nouă-Zau-Iclod-Suplac, faza târzie⁴, redefinit ca și cultura Zau⁵ de către unii specialiști. Pe baza ceramicii, au fost stabilite trei etape cronologice (Suplac I, II, III) corespunzându-le trei niveluri de locuire.

O tipologie pentru uneltele șlefuite de la „Corău” (din partea bihoreană a sitului) a fost elaborată

* Universitatea Babeș-Bolyai, Strada Mihail Kogălniceanu nr. 1, Cluj-Napoca, România; E-mail: mihai_dunca@yahoo.com

¹ Ignat 1998, 22, 23 *passim*

² Băcuceț Crișan 2008, 24; Băcuceț Crișan *et alii* 2011, 223; Băcuceț Crișan *et alii* 2012, 247, Băcuceț Crișan *et alii* 2013, 174

³ Băcuceț Crișan 2008, 43–53

⁴ Maxim 1999, 69

⁵ G. Lazarovici, C-M. Lazarovici 2006, 404–406; Lazarovici 2010, 60–64

de către Doina Ignat.⁶ Pornind de la aceasta, am alcătuit una nouă. În primul rând am definit noi categorii. Din cea a zdrobitoarelor am separat percutoarele. Piese perforate cu vârf rotunjit le-am considerat tot percutoare. Am mai inclus rășnițele, pietrele de gresie pentru șlefuit și plăcile din piatră pentru tăiat piatră. În privința clasificării principalelor categorii (dălți, topoare, tesle) am observat lipsa criteriilor unitare și clare. Topoarele, de exemplu, sunt împărțite de către autoare după raportul între dimensiuni, rezultând: tipul A cu variantele: A1 – topoare înalte, alungite cu secțiunea plan-convexă, A2 – înalte, alungite cu secțiunea plan-plan, A3 – înalte alungite, scurte și bombate. Nu se dă un reper clar pentru ceea ce înseamnă topor înalt, alungit. Tipul IB – include topoarele plate, care după forma și dimensiunile profilului longitudinal par a fi mai degrabă dălți⁷. Tipul IC cuprinde topoare alungite, iar ID topoare masive. Pentru dălți, tipologia include și forma, tipul A1 cuprinzându-le pe cele dreptunghiulare, iar A2 pe cele trapezoidale, fiecare divizate după secțiunea longitudinală. Tipul B include în schimb dălțile înalte (tot fără a defini clar această caracteristică).

Noua tipologie (Planșa I), bazată pe studierea materialului inedit de la Porț rezultat din campaniile 2002–2003 și 2010–2012 împarte principalele categorii de piese în tipuri, definite pe baza formei, eventual și a raportului dintre dimensiuni, și variante, pe baza profilului longitudinal (considerat de la baza vârfului spre talon pentru piesele cu vârf diferențiat), sau invers dacă profilul este mai relevant. Tipologia pornește de la categorii de unelte, fiecare divizată în tipuri și variante. Doar piesele finite au fost folosite ca și etalon în clasificare.

Rocile folosite la prelucrare provin din albia râului Barcău, aflată în apropierea sitului. Au fost prelucrate roci foarte dure: amfibolit, porfir, cuarțit, dacit, riolit; dure: paragnais, șist clorit, șist amfibolito-clorit, gresie feldspastică; moi: marnă calcaroasă, argilit, gresie argiloasă.⁸ Nu există o asociere strictă între uneltele și tipul de rocă din care a fost prelucrată, dar pe categorii se observă anumite preferințe în funcție de duritatea rocilor. Pentru dălți și tesle s-au folosit în primul rând rocile dure, apoi cele foarte dure și moi; pentru topoare, zdrobitoare și percutoare s-au folosit mai ales rocile foarte dure, urmate de cele dure și moi.⁹ Prin urmare s-au folosit roci mai dure pentru uneltele destinate unor sarcini mai dificile.

Dălțile reprezintă cea mai des întâlnită categorie de unelte litice șlefuite de la Porț. Au fost definite de către E. Comșa¹⁰ ca unelte de dimensiuni mai mici decât topoarele și teslele, înmănușate prin atașarea unui mâner. Analizând piesele de la Porț, putem adăuga și alte caracteristici: lungimea medie este de 5–7 cm, grosimea de obicei mai mică decât lățimea (1–2 cm). Sunt piese nu neapărat mici cât relativ subțiri și plate, cu vârful scurt și bine delimitat. Pot fi împărțite în următoarele tipuri:

D1 – tip dreptunghiular, având variantele: D1a – cu profil dreptunghiular; (Pl. II,1) D1b – cu profil plan-convex; (Pl. II,2) D1c – cu profil oblic (Pl.II,3). Analogii provin din partea bihoreană a sitului, și au fost încadrate fie ca atare¹¹, fie ca topoare plate¹². Pentru formă putem indica piese de la Ocna Sibiului (jud. Sibiu), așezarea de tip Petrești și de la Iclod¹³ (jud. Cluj). Analogii pentru varianta D1a¹⁴ am identificat la Tășad-Dealul Cetățaua (jud. Bihor).

D2 – tipul alungit are ca și principală caracteristică lățimea redusă în raport cu lungimea, cam o treime din valoarea ei, crescând ușor spre tăiș. Ca și formă se apropie de tipul dreptunghiular, diferențiindu-se prin conturul mai rotunjit, mai ales talonul. Are variantele: D2a – cu profil dreptunghiular; (Pl. II,4) D2b – cu profil plan-rotunjit (Pl.II,5); D2c – cu profil plan-convex (Pl. II,6); D2d cu profil oblic (Pl. III,1) D2e – cu profil convex-oblic (Pl. III,2).

Analogii:

D2a: la Suplacu de Barcău¹⁵, la Tășad¹⁶, un exemplar de la Doh (com. Măierîște, jud. Sălaj), descoperire izolată¹⁷;

D2b: la Suplacu de Barcău¹⁸ și Tășad¹⁹

D2c: la Suplacu de Barcău²⁰ și Buciumi (jud. Sălaj), descoperire izolată²¹,

D2d: la Tășad²², Buciumi²³, Răstolțu Mare²⁴ (jud. Sălaj), descoperire izolată

D3 – tipul trapezoidal are variantele: D3a – cu profil dreptunghiular (Pl. III,3); D3b – cu profil

⁶ Ignat 1998, 35–36

⁷ Ignat 1998, fig. 20,a,1,2; fig. 21,b,3,4

⁸ Ignat 1998, 33

⁹ Ignat 1981–1982, 13–15

¹⁰ Comșa 1972, 256

¹¹ Ignat 1998, fig. 19,b,2–5

¹² Ignat 1998, fig. 21,b,3,4

¹³ Lazarovici, Maxim 1987, fig. 7,9, fig. 9,5

¹⁴ Ignat 1987, pl. II, 1,2,7

¹⁵ Ignat 1998, fig. 19,a,6

¹⁶ Ignat 1987, pl. II,3

¹⁷ Lăko 1981, pl. IX,1

¹⁸ Ignat 1998, fig. 19,a,4

¹⁹ Ignat 1987, pl. I,2

²⁰ Ignat 1998, fig. 19,a,5; fig. 24,b,6

²¹ Lăko 1981, pl. VI,1

²² Ignat 1987, pl. I, 1

²³ Lăko 1981, pl. VI,7

²⁴ Lăko 1981, pl. XVII, 7

plan-rotunjit (pl. III,4); D3c – cu profil plan-convex (pl. III,5); D3d – cu profil oblic; (Pl.III,6).

Analogii

D3a: la Suplacu de Barcău²⁵, la Tășad²⁶; la Buciumi²⁷-*Râțul Mare* (jud. Sălaj), cultura Starcevo-Criș;

D3c: la Hodoni-*Pocioroane* (com. Satchinez, jud. Timiș), locuirea Tisa²⁸

D3d: la Suplacu de Barcău²⁹, la Fetindia³⁰ (com. Meseșeni de Jos, jud. Sălaj), descoperire izolată.

Ținând cont doar de formă, mai pot fi menționate analogii pentru acest tip la Hodoni³¹, nivelul Tisa, Păuca-*Homm* (jud. Sibiu)³², același sit, din nivel³³, Ocna Sibiului³⁴, ultimele două aparținând culturii Petrești.

D4 – tipul oval, este asemănător celui trapezoidal, deosebindu-se prin talonul perfect rotunjit și lateralele mai degrabă curbe decât oblice. Are variantele: D3a – cu profil dreptunghiular (pl. III,7); D3b – cu profil plan-rotunjit (pl. IV,1); D3c – cu profil rotunjit (Pl. IV,2); D3d – cu profil oblic (Pl. IV,3). Acest tip se regăsește și la Suplac-*Corău* cu varianta D4c³⁵.

În general, dălțile sunt considerate unelte pentru prelucrarea mai fină a lemnului³⁶. În funcție de forme, O. Cotoi le atribuie roluri diferite: cele alungite, prismatice ar fi pentru cioplit, scobit, cele plate pentru tăierea și șlefuirea lemnului, poate și a pieilor.³⁷ Credem că forma ar putea fi adaptată la tipul de suprafață pe care acționează: cele dreptunghiulare, trapezoidale și ovale pentru suprafețe mai late, cele alungite pentru porțiuni mai înguste. Profilul dreptunghiular poate favoriza o răzuire egală, netedă, cel plan-convex, scobirea folosind fața convexă a dălții, iar cel oblic, prin proeminența vârfului ar putea fi mai eficient la tăiere, cioplire.

Topoarele sunt unelte necesare defrișării, având în general dimensiuni mai mari decât dălțile. E. Comșa constată evoluția de la cele de dimensiuni mai mari (35 cm lungime în neoliticul

timpuriu) la cele de dimensiuni mai mici în neoliticul târziu (8–12 cm. lungime cu 4–6 lățime) și de la arcuirea puternică a tăișului spre cea moderată. Urmele oblice de pe tăiș ar indica direcția de lovire, ce presupunea înmănușarea astfel încât linia tăișului era paralelă cozii,³⁸ ipoteză confirmată prin descoperiri din situri lacustre ca de exemplu Chalain (Jura, Franța) unde s-a găsit un topor cu manșon din corn fixat în coada de lemn.³⁹ Ca și caracteristici generale putem lua în considerare: dimensiuni mai mari decât dălțile (cele indicate de Comșa sunt corespunzătoare), vârful mai prominent sau absența lui pentru unele tipuri (tăișul fiind realizat prin înclinarea treptată a fețelor), grosimea este aproximativ egală sau mai mare decât lățimea, prezența perforației transversale în unele cazuri. Pot fi împărțite în:

T1 – tip calapod se caracterizează prin lățimea aproximativ egală cu grosimea, ambele relativ constante. Forma este dreptunghiulară, iar profilul longitudinal tot dreptunghiular, cu vârful marcat. Există două variante: T1a – neperforat (Pl. IV,4) și T1b – perforat (Pl. V,1).

Analogii se pot da numai pentru piesele neperforate: la Suplacu de Barcău⁴⁰, Iclod⁴¹, Pianu de Jos⁴² (jud. Alba), cultura Petrești, Buciumi (jud. Sălaj), descoperire izolată⁴³, la Beșenova (jud. Timiș), cultura Starcevo-Criș⁴⁴.

T2 – tip alungit este similar dălților alungite ca și raport între dimensiuni, de obicei și ca formă, lățimea maximă atingându-se la tăiș, sau din contră, se îngustează ușor spre tăiș. Are variantele: T2a – cu profil dreptunghiular, neperforat (Pl. V,2); T2b – cu profil dreptunghiular, perforat (Pl. V,3); T2c – cu profil plan-convex (Pl. V,4); T2d – cu profil oblic (Pl. VI,1);

Analogii:

T2a: la Suplacu de Barcău⁴⁵, Iclod⁴⁶; T2c – la Iclod⁴⁷, T2d – la Suplacu de Barcău⁴⁸, Iclod⁴⁹

T3 – tip trapezoidal, cu lățimea maximă la tăiș. Profilul longitudinal este oblic, vârful diferențiat. (Pl. VI,2). *Analogii* pentru formă: la Suplacu de

²⁵ Ignat 1998, fig. 19,b,9–11

²⁶ Ignat 1987, pl. II,5,7

²⁷ Lákó 1981, pl. III,11

²⁸ Drașovean *et alii* 1996, pl. VI,3

²⁹ Ignat 1998, fig. 20,a,2; fig. 24, b,5

³⁰ Lákó 1981, pl. IX,6

³¹ Drașovean *et alii* 1996, pl. VII,1, 4

³² Paul 1992, pl. XIV, 2, 14–16;

³³ Paul 1992, pl. XVI,15

³⁴ Paul 1992, pl. XVI,11

³⁵ Ignat 1998, fig. 19,b,1

³⁶ Barkai 2011, 43

³⁷ Cotoi 2003, 114

³⁸ Comșa 1972, 254

³⁹ P. Pétrequin, A.-M. Bontemps 2007, 52

⁴⁰ Ignat 1998, fig. 20,b,1

⁴¹ Lazarovici, Maxim 1987, fig. 9/2; Lazarovici, Maxim 1989, fig. 15/2

⁴² Paul 1992, pl. XVI, 1

⁴³ Lákó 1981, pl. V, 2

⁴⁴ Lazarovici 1979, pl. IV C,21–34

⁴⁵ Ignat 1998, fig. 20,b, 2–3

⁴⁶ Lazarovici, Maxim 1993, fig. 16/2

⁴⁷ Lazarovici, Maxim 1993, fig. 15/10

⁴⁸ Ignat 1998, fig. 21, a,4

⁴⁹ Lazarovici, Maxim 1993, fig. 11/1

Barcău⁵⁰, Iclod⁵¹; Păuca și Răhău⁵² din cultura Petrești, la Beșenova⁵³ cultura Starcevo-Criș, la Buciumi, descoperire izolată.⁵⁴

T4-tip cu profil oblic, uniform. Tăișul a fost obținut prin șlefuirea oblică a fețelor, nu doar a unui capăt al piesei. Forma este trapezoidală, cu o diferență mai puțin pronunțată între lățimea maximă și cea minimă ca și în cazul tipului trapezoidal. În funcție de formă și modalitatea de înmănușare se deosebesc variantele: T4a – perforat, cu lățimea maximă la tăiș (Pl. VI,3), T4b – perforat, cu lățimea minimă la tăiș; (Pl. VII,1), T4c – neperforat, cu lățimea minimă la tăiș. (Pl. VII,2)

Analogii:

T4a: la Hodoni, locuirea Tisa;⁵⁵

T4b: la Suplacu de Barcău⁵⁶, Hodoni, locuirile Tisa⁵⁷ și Vinča⁵⁸.

Se consideră în general că topoarele au fost folosite la prelucrarea lemnului⁵⁹, mai rar la cioplirea osului, cornului, iar uneori chiar ca arme de vânatoare sau luptă.⁶⁰ Observațiile etnoarheologice din Noua Guinee asupra defrișării folosind topoarele din piatră arată că aceasta presupunea cioplirea oblică și treptată a trunchiului de copac, desprinzând chiar cu mâna scoarța și așchiile mai mari, până când arborele ceda.⁶¹ Credem că exemplarele mai masive, mai ales topoarele de tip calapod și de tip oblic erau folosite la defrișare. Celelalte puteau servi la tăierea arbuștilor, crengilor.

Topoarele-dălți prezintă caracteristici comune cu ambele categorii mai sus menționate. Au aspectul și proporțiile unor dălți, dar prin dimensiunile mari capătă masivitatea specifică majorității topoarelor. Profilul longitudinal este totdeauna plan-convex. Am identificat două tipuri:

TD1 – tip dreptunghiular (Pl. VII,3);

TD2 – tip trapezoidal (Pl. VIII,1);

Analogii nu am găsit deocamdată nici la Suplacu "Corău" nici în alte situri neolitice din România. Totuși, trei piese de acest gen au fost semnalate în Belgia, provincia Hainaut.⁶² Putem presupune că aceste unelte aveau un rol multifuncțional, servind

atât ca și topoare cât și ca dălți, dar ținând cont de masivitate, mai ales ca și topoare.

Teșele au fost definite ca piese asimetrice în profil, având o latură arcuită, aceasta întâmpinând principala rezistență a lemnului, ceea ce duce la apariția urmelor verticale spre tăiș mai ales dinspre această parte.⁶³ Principala caracteristică a lor este vârful înclinat, cu sau fără o parte din corpul piesei. Ca și dimensiuni, sunt mai apropiate dălților. Pot fi împărțite în următoarele tipuri:

Te1 – tip trapezoidal: cu variantele: Te1a – cu profil plan-rotunjit (Pl. VIII,2), Te1b – cu profil rotunjit (Pl. VIII,3), Te1c – profil plan-oblic (Pl. VIII,4)

Te2 – tip alungit, cu variantele: Te2a – cu profil dreptunghiular (Pl. VIII,5), Te2b – cu profil oblic (Pl. IX,1), Te2c – cu profil convex-concav (Pl. IX,2);

Te3 – tip oval, cu profil plan-convex. (Pl. IX,3)

Te4 – tip dreptunghiular, cu variantele: Te4a – cu profil dreptunghiular (Pl. IX,4); Te4b – cu profil plan-rotunjit (Pl. IX,5).

Analogii

Te1: la Suplacu de Barcău⁶⁴, Iclod⁶⁵, la Mihalț, cultura Petrești⁶⁶

Te2: la Iclod⁶⁷, Suplacu de Barcău⁶⁸, Buciumi, descoperire izolată⁶⁹

Te4: la Suplacu de Barcău⁷⁰, Păuca⁷¹.

În privința funcționalității, teșele sunt considerate unelte versatile⁷²putând îndeplini atât sarcini specifice topoarelor, dar mai ușoare, cât și unele specifice dălților. S-a luat în calcul și folosirea lor ca săpăligi.⁷³ Populațiile din Noua Guinee le folosesc tot la defrișare dar pentru arbuștii subțiri, cu trunchiul sub 10 cm. diametru, caz în care sunt mai eficiente decât topoarele prin viteza mai mare.⁷⁴ La Porț au fost descoperite mai puține teșele decât topoare sau dălți deci nu erau atât de necesare în prelucrarea lemnului.

Percutoarele se deosebesc de zdrobitoare prin conturul mai regulat, o șlefuire mai bună a suprafețelor. Se împart în următoarele tipuri:

⁵⁰ Ignat 1998, fig. 20,a,4

⁵¹ Lazarovici, Maxim 1989, fig. 15/23

⁵² Paul 1992, pl. XVI/2, 7

⁵³ Lazarovici 1979, pl. IVC, 45, 46, 63

⁵⁴ Láko 1981, pl. VI,2

⁵⁵ Drașovean *et alii* 1996, pl. VI,1

⁵⁶ Ignat 1998, fig. 24,a,1-4

⁵⁷ Drașovean *et alii* 1996, pl. VI,2

⁵⁸ Drașovean *et alii* 1996, pl. V,8

⁵⁹ Cotoi 2003, 114

⁶⁰ Comșa 1972, 253

⁶¹ P. Pétrequin, A.-M. Pétrequin 2000, 36

⁶² Lieffering 2013, 1-4

⁶³ Comșa 1972, 255

⁶⁴ Ignat 1998, fig. 24, b,3

⁶⁵ Lazarovici, Maxim 1989, fig. 16/6

⁶⁶ Paul 1992, pl. XVI, 14

⁶⁷ Lazarovici, Maxim 1989, fig. 15/7; Lazarovici, Maxim 1993, fig. 15/5

⁶⁸ Ignat 1998, fig. 24,b,7

⁶⁹ Láko 1981, pl. VI,6

⁷⁰ Ignat 1998, fig. 21,b,2

⁷¹ Paul 1992, pl. XIV,13

⁷² Barkai 2011, 43

⁷³ Cotoi, Grasu 2000, 29; Comșa 1972, 256

⁷⁴ P. Pétrequin, A.-M. Pétrequin 2000, 41-42

P1 – tip sferic – un exemplar (Pl. IX,6). Diametrul mare (10 cm.) și absența vreunei fețe aplatizate ne face să-l considerăm percutor și nu zdrobitor.

P2 – tip patrulater – rotunjit. (Pl. IX,7) Analogii pot fi identificate la Suplacu de Barcău-”Corău” printre piesele incluse de D.Ignat în categoria zdrobitoarelor.⁷⁵

P3 – tip înalt, perforat, (Pl. X,1) este asemănător topoarelor, doar că nu are tăiș. Forma acestor piese este aproximativ patrulateră, grosimea totdeauna mai mare decât lățimea (dacă le orientăm în funcție de perforație ca pe topoare) fiind o caracteristică a lor. Doina Ignat le-a considerat topoare perforate.⁷⁶

Percutoarele erau implicate mai ales în procesul de obținere a uneltelor din piatră șlefuită, percuția alternând șlefuirea în primele stadii de prelucrare. Tot pentru prelucrarea uneltelor din piatră mai erau folosite:

Plăci din gresie (Pl. X,2) de dimensiuni variabile, pentru șlefuire – **P.șlef**

Plăci din piatră pentru tăiere – P. tăiat (Pl. X,3)

După cum indică numeroase nuclee din piatră dură, tăierea se folosea pentru desprinderea preformelor care urmau să fie transformate în unelte. Tăierea se putea pregăti cu o lamă de silex sau obsidian, dar trebuia continuată cu o unealtă mai rezistentă. În siturile din zona nord-alpină au fost găsite mici plăci din piatră dură⁷⁷, prezentând striuri paralele la un capăt, interpretate ca și plăci pentru tăiere.

Cu rol în măcinarea cerealelor și ilustrând o prelucrare mai puțin elaborată, avem încă două categorii de piese:

Râșnițele-R (Pl. XI,1) au câte o singură parte activă (utilă), uneori plană, alteori ușor concavă. Această diferență poate fi urmarea folosirii mai îndelungate a unora sau conformației naturale a rocii. Prelucrarea lor era sumară.

Zdrobitoarele se împart în tipurile:

Z1 – tip sferic aplatizat, (Pl. XI,3) de obicei cu două fețe aplatizate (active), dar și doar câte una.

Z2 – tip alungit, (Pl. XI,2) este mai îngust, cu urme de folosire la capete.

Ambele își găsesc analogii și la Suplacu de Barcău.⁷⁸

Răspândirea tipurilor și variantelor pe faze de locuire (Tabel 1)

După cum am precizat în introducere, așezarea de la „Corău” are trei etape de evoluție distincte. Se observă lipsa unor tipuri dar mai ales variante de unelte dintr-o fază sau alta însă este vorba despre cele reprezentate printr-un număr redus de exemplare. Doar în cazul tipului de topoare T4 se poate presupune o schimbare, acestea dispar în faza Suplac III, atât exemplarele finite cât și cele în curs de prelucrare. Ar putea fi vorba despre renunțarea la prelucrarea acestei forme deși totalul de 15 exemplare (în tabel apar doar cele finite) nu permite o concluzie sigură. În același sens, putem observa prezența variantei D4a doar în fazele Suplac I și Suplac III. Nici un tip de teslă nu apare în toate fazele, iar variantele aferente constau în câte un singur exemplar, exceptând Te1a. Piesele nu au o valoare cronologică prin caracteristicile lor, datarea fiecăreia este dată doar de contextul descoperirii.

Apare totuși per ansamblu o evidentă disproporție numerică în distribuirea tipurilor pe faze de locuire. Cele mai multe provin din faza Suplac II, de unde nu lipsește aproape nici un tip sau variantă, iar cele mai puține din faza Suplac I, în care doar variantele frecvente apar. Explicația constă în extinderea și durata fiecărei faze de locuire, altfel frecvența descoperirilor este aceeași.

Această clasificare se dorește a fi una flexibilă, în care pot fi încadrate noi piese, fie de la „Corău”, fie din alte situri. Folosind aceleași criterii, se pot adăuga alte tipuri și variante. Cele mai bune analogii, mai ales pentru dălți, le-am găsit în situri parțial contemporane, aparținând neoliticului târziu sau eneoliticului timpuriu, nelipsind în unele mai timpurii. Se poate observa specializarea comunității de la „Corău” în producerea de dălți, nu doar datorită preponderenței numerice a acestora dar și prin varietatea tipologică mai mare decât a topoarelor. În același timp, dălțile sunt prototipuri pentru tesle, acestea din urmă diferențiindu-se de obicei de primele numai prin vârful înclinat, asimetric. Posibilitatea ca fiecare variantă să aibă o funcționalitate diferită este mică. Pe lângă numărul redus de exemplare atribuit unei variante, diferențele dintre ele nu sunt mereu foarte mari (de exemplu: între profilul dreptunghiular și planrotunjit sau rotunjit), de aceea varietatea tipologică trebuie pusă și pe seama îndemânării, preferințelor fiecărui individ, limitărilor impuse în prelucrarea fiecărei roci.

⁷⁵ Ignat 1998, fig. 25,b,1

⁷⁶ Ignat 1998, fig. 22,a, 1–4

⁷⁷ Croutsch 2012, 110–113

⁷⁸ Ignat 1998, fig 25, a, 1–4; fig. 25, b, 2

BIBLIOGRAFIE

- Barkai 2011
R. Barkai, The evolution of Neolithic and Chalcolithic woodworking tools and the intensification of human production: axes, adzes and chisels from the Southern Levant. (V. Davis, M. Edmonds), *Stone Axe Studies III*, Oxbow Books, (2011), 39–54.
- Băcuciu Crișan 2008
S. Băcuciu Crișan, *Neoliticul și eneoliticul timpuriu în Depresiunea Șimleului*, Editura Altip, Alba-Iulia, (2008).
- Băcuciu Crișan et alii 2011
S. Băcuciu Crișan, I. Bejinariu, D. Băcuciu Crișan, D. Culic, H. Pop, Porț-”Corău”. *Cronica Cercetărilor arheologice din România-campania 2010. A XLV-a sesiune națională de rapoarte arheologice, Sibiu, 26–29 mai 2011*. Sibiu, (2011), 220–223.
- Băcuciu Crișan et alii 2012
S. Băcuciu Crișan, I. Bejinariu, D. Băcuciu Crișan, D. Culic, H. Pop, Porț-”Corău”. *Cronica Cercetărilor arheologice din România-campania 2011. A XLVI-a sesiune națională de rapoarte arheologice, Târgu-Mureș, 23–26 mai 2012*. Târgu-Mureș (2012), 245–246.
- Băcuciu Crișan et alii 2013
S. Băcuciu Crișan, I. Bejinariu, D. Băcuciu Crișan, D. Culic, H. Pop, M. Dunca, Porț-”Corău”. *Cronica Cercetărilor arheologice din România-campania 2012, A XLVII-a sesiune națională de rapoarte arheologice, 27–30 mai 2013*. Craiova (2013), 173–174.
- Comșa 1972
E. Comșa, Date despre uneltele de piatră șlefuită din epoca neolitică și din epoca bronzului de pe teritoriul României (Istoricul problemei, tipuri-funcționalitate). *SCIV*, 23, 2, (1972), 245–262.
- Cotoi 2003
O. Cotoi, Observations on the calcolithic polished stone tools in the Subcarpatian area of Moldavia. *Studia Antiqua et Archaeologica IX*, (2003), 101–118.
- Cotoi, Grasu 2000
O. Cotoi, C. Grasu, *Uneltele din piatră șlefuită din eneoliticul Subcarpașilor Moldovei*, Editura Corson, Iași, (2000).
- Croutsch 2012
C. Croutsch, Les plaquettes de sciage en pierre dans le Néolithique nord-alpin. (P.-A. De Labriffe, É. Thirault), *Produire des haches au néolithique. De la matière première à l'abandon*, Société préhistorique française, (2012), 107–120.
- Drașovean et alii 1996
F. Drașovean, D. Țicu, M. Muntean, *Hodoni. Locurile neolitice și necropola medievală timpurie*, Reșița, (1996).
- Ignat 1981–1982
D. Ignat, Tipologia uneltelor din piatră șlefuită din așezarea neolitică de la Suplacu de Barcău (jud. Bihor). *Satu Mare. Studii și comunicări, V–VI*, (1981–1982), 11–31.
- Ignat 1987
D. Ignat, Așezarea neolitică de la Tășad (jud. Bihor) aparținând grupului Suplacu de Barcău. *Crisia*, XVII, (1987), 9–17.
- Ignat 1998
D. Ignat, *Grupul cultural neolitic Suplacu de Barcău*, Editura Mirton, Timișoara, (1998).
- Láko 1981
E. Láko, Repertoriul epocii pietrei în județul Sălaj. *ActaMP V*, (1981), 37–119.
- Lazarovici 1979
Gh. Lazarovici, *Neoliticul Banatului*, Editura Bibliotheca Musei Napocensis, Cluj-Napoca, (1979).
- Lazarovici 2010
Gh. Lazarovici, Cronologia absolută, realtivă și evoluția culturii Zau. (H. Pop, I. Bejinariu, S. Băcuciu Crișan, D. Băcuciu Crișan), *Identități culturale locale și regionale în context european. Studii de arheologie și antropologie istorică. In memoriam Alexandri V. Matei*, Editura Mega, Cluj-Napoca, (2010), 55–71.
- G. Lazarovici, C-M. Lazarovici 2006
Gh. Lazarovici, C-M. Lazarovici, *Arhitectura neoliticului și epocii cuprului din România, I, Neoliticul*, Editura Trinitas, Iași, (2006).
- Lazarovici, Maxim 1987
Gh. Lazarovici, Z. Maxim, Șantierul arheologic Iclod. Campania 1985. *Apulum XXIV*, (1987), 9–39.
- Lazarovici, Maxim 1989
Gh. Lazarovici, Z. Maxim, Săpăturile arheologice de la Iclod. Campania 1986. *Apulum XXV*, (1989), 9–47.
- Lazarovici, Maxim 1993
Gh. Lazarovici, Z. Maxim, Săpăturile arheologice de la Iclod (Campania 1988). *Apulum XXVII–XXX*, (1993), 23–57.
- Liefferinge 2013
N. V. Liefferinge, Chisel-like axe or axe-like chisel? Three polished flint tools from ‘Le Pays des Collines’ (Belgium). *Quadriga* 18, (2013), 1–4.
- Maxim 1999
Z. Maxim, *Neo- Eneoliticul din Transilvania. Date arheologice și matematico- statistice*, Bibliotheca Musei Napocensis XIX, Cluj-Napoca, (1999).

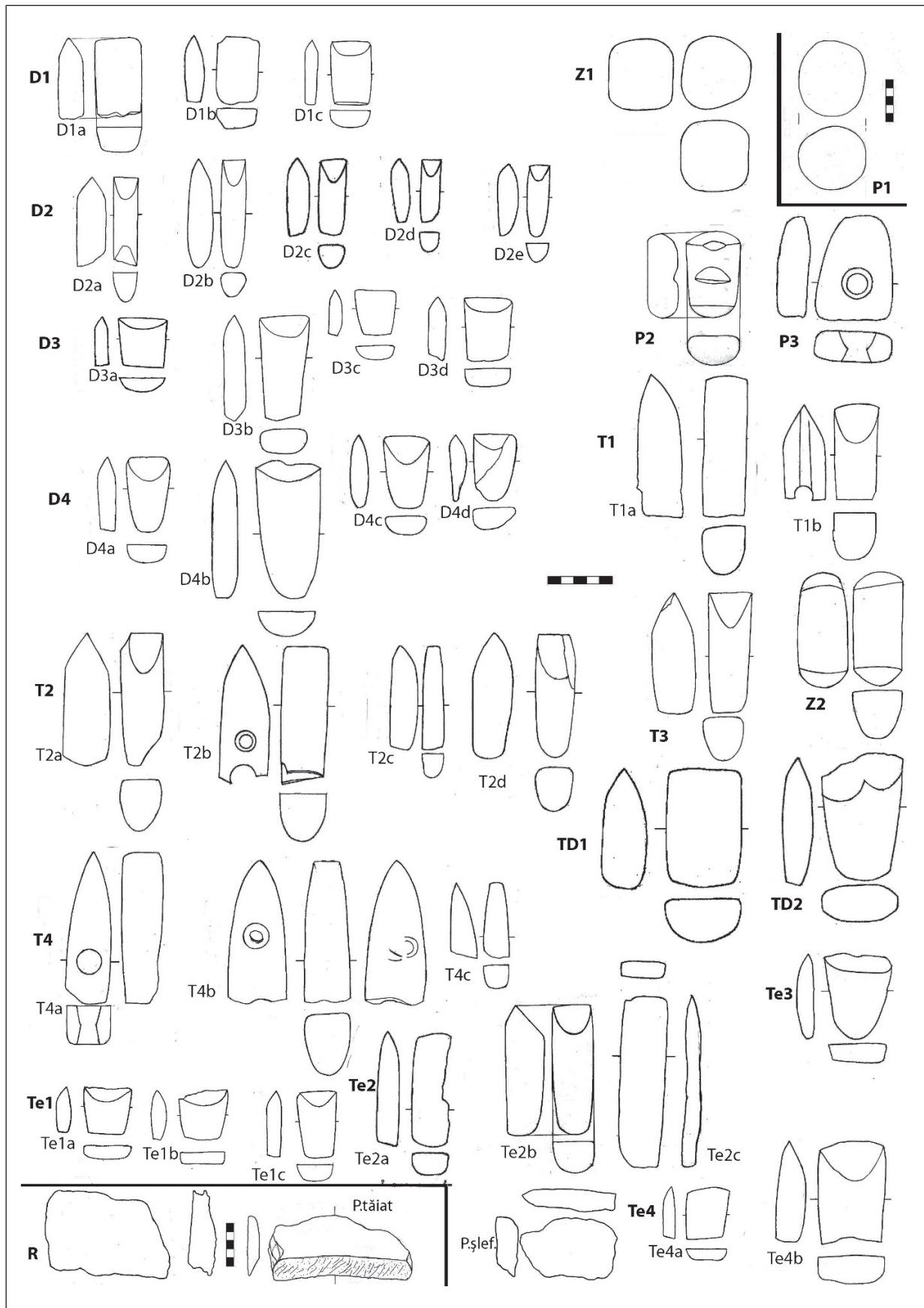
- Paul 1992
I. Paul, *Cultura Petrești*, Editura Museion, București, (1992).
- Pétrequin, Bontemps 2007
P. Pétrequin, C. Bontemps, Chalais et Clairvaux (Jura). Du lac à la forêt, vie quotidienne dans un village néolithique. (H. B. Maugiron, Ph. Coeuré, M. Clermont-Joly, J. Duchêne, P. Vaudaine, P. Veysseyre), *Sauvé des eaux. Le patrimoine archéologique en bois. Histoires de fouilles et de restaurations*, (2007), 49–52.
- P. Pétrequin, A.-M. Pétrequin 2000
P. Pétrequin, A.-M. Pétrequin, *Ecologie d'un outil: la hache de pierre en Irian-Jaya (Indonésie)*, C.N.R.S., Paris, (2000).

Tabel 1. Răspândirea tipurilor și variantelor pe faze de locuire.⁷⁹

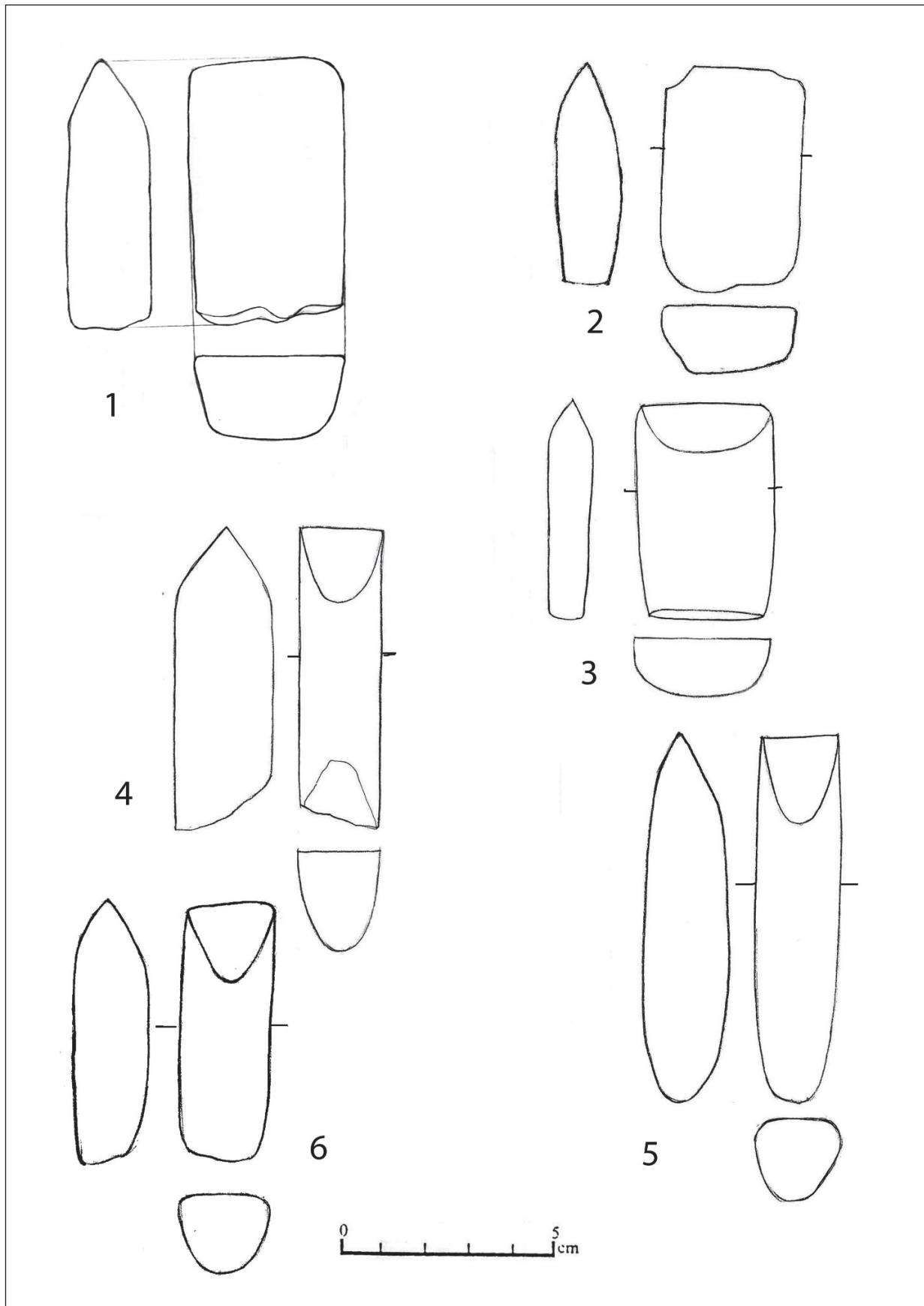
Table 1. The spreading of the types and subtypes according to the chronological fases.

		<i>Suplac I</i>	<i>Suplac II</i>	<i>Suplac III</i>	<i>Nedatabil</i>
D1	D1a	3	7	2	
	D1b		1		
	D1c	1	1		
D2	D2a	1	4	2	
	D2b	1	1		
	D2c	1	1		
	D2d		3		1
	D2e		1	1	
D3	D3a		3	2	
	D3b		1	1	
	D3c			1	
	D3d	3	4	1	
D4	D4a	1		1	
	D4b		1		
	D4c		1		
	D4d		1		
T1	T1a	1	5		
	T1b	1	4	1	
T2	T2a		3	1	1
	T2b		1		
	T2c			1	
	T2d	1	1	2	1
T3		1	3		
T4	T4a		1		
	T4b	1	1		
	T4c		2		
TD1			1		
TD2				1	
Te1	Te1a			2	
	Te1b		1		
	Te1c		1		
Te2	Te2a		1		
	Te2b	1			
	Te2c		1		
Te3				1	
Te4	Te4a			1	
	Te4b		1		
P1				1	
P2			9	3	
P3		2	7	4	
Pșlef.		1	6	2	
P.tăiat			1	1	
R		5	11	9	1
Z1		4	21	6	3
Z2		7	14	7	1

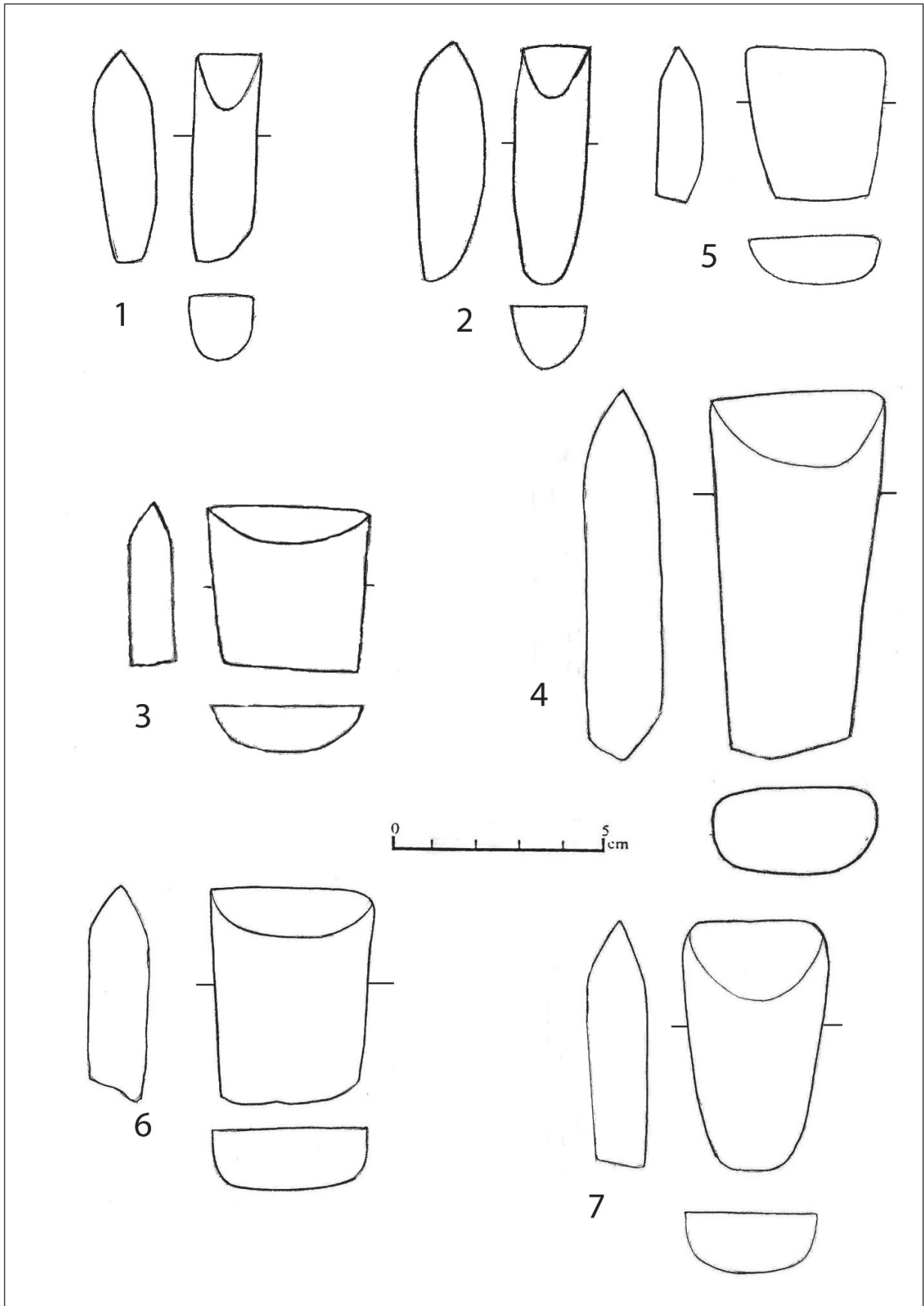
⁷⁹ Tabelul prezintă doar piesele finite.

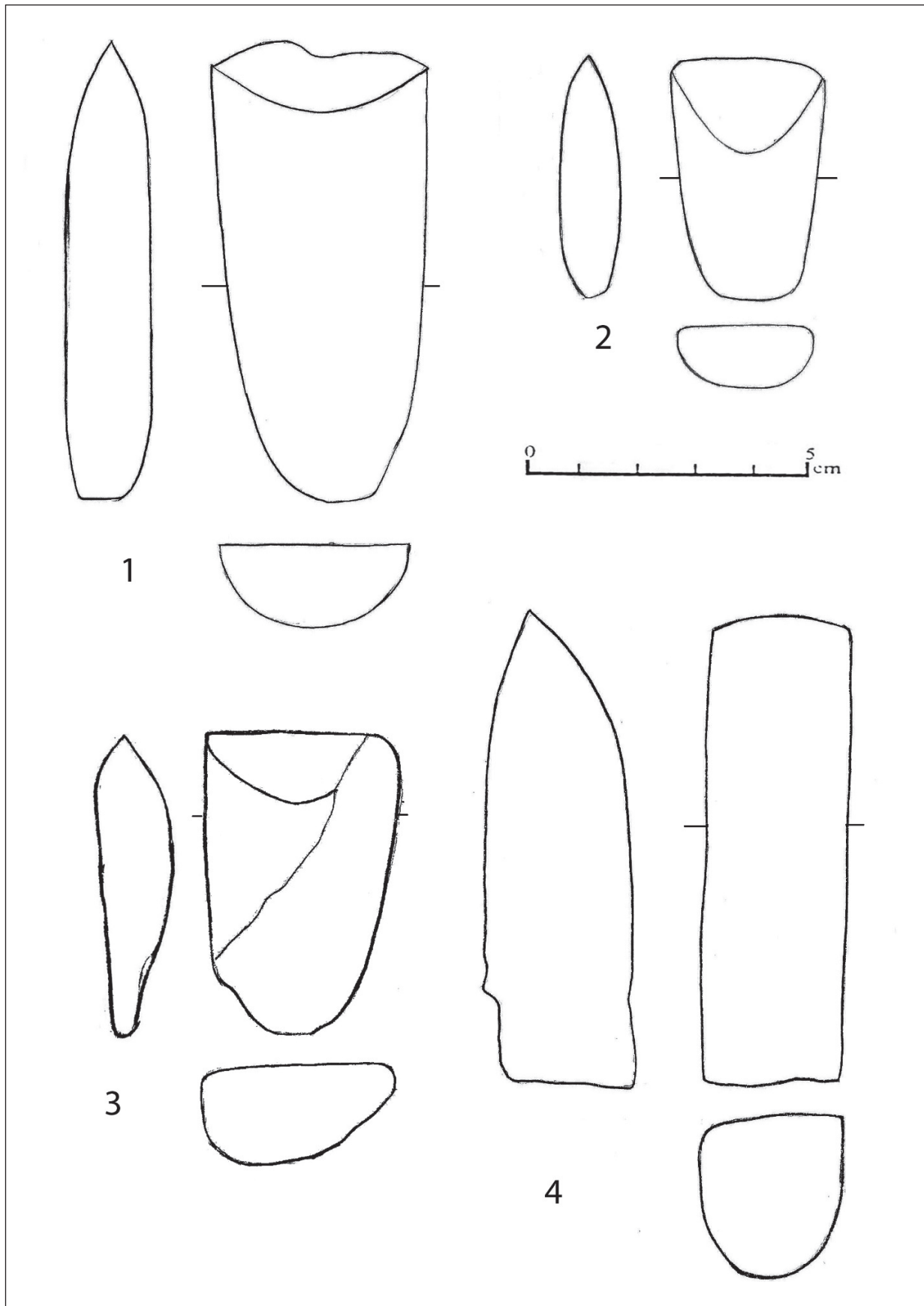
Planșa I. Imagine de ansamblu a tipologiei uneltelor din piatră șlefuită de la Port-„Corău”.
 Plate I. Overview of the typology of the polished stone tools from Port-„Corău”.

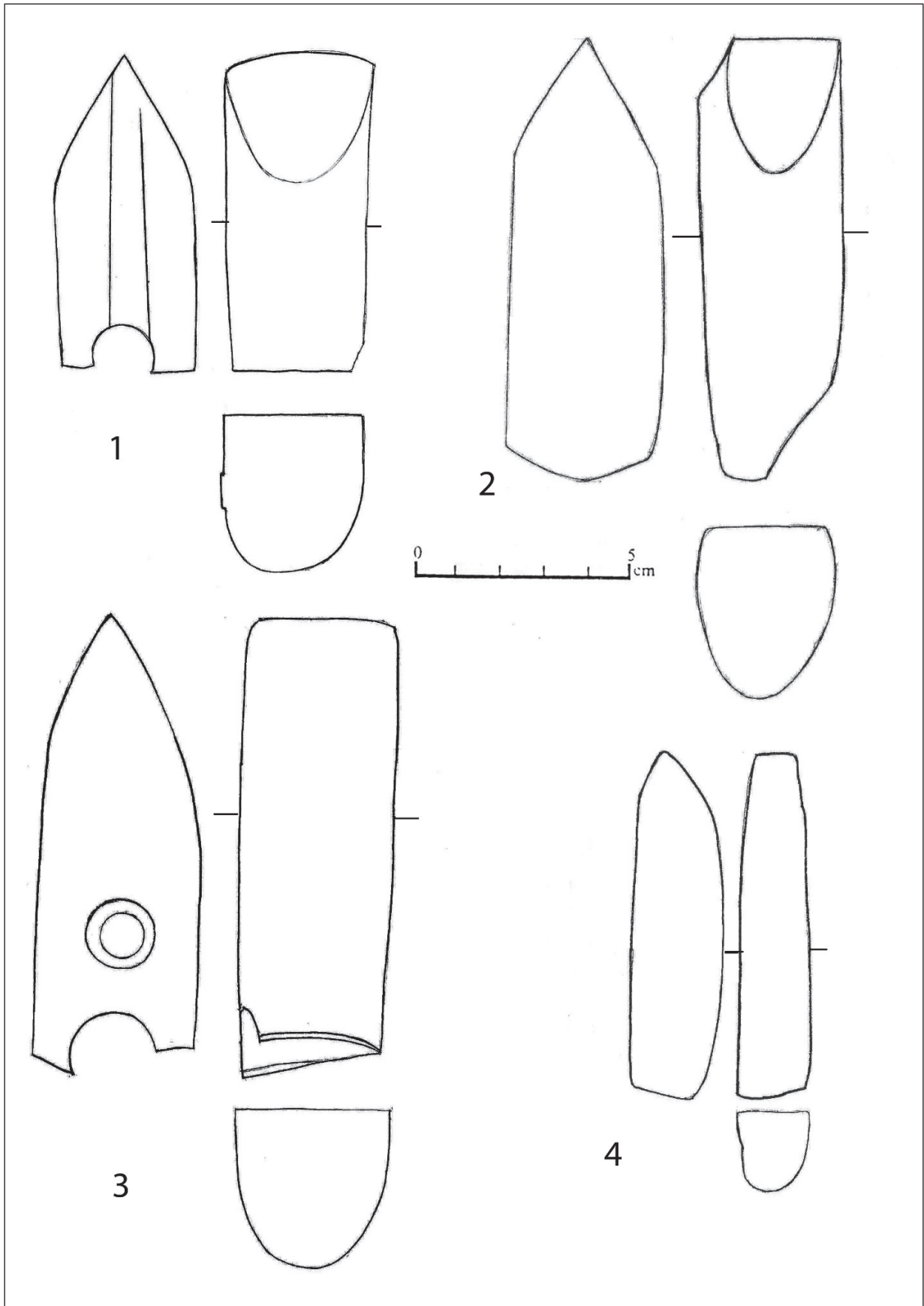
Planșa II. Dălți dreptunghiulare (1-3). Dălți alungite (4-6).
Plate II. Rectangular chisels (1-3). Elongated chisels (4-6).

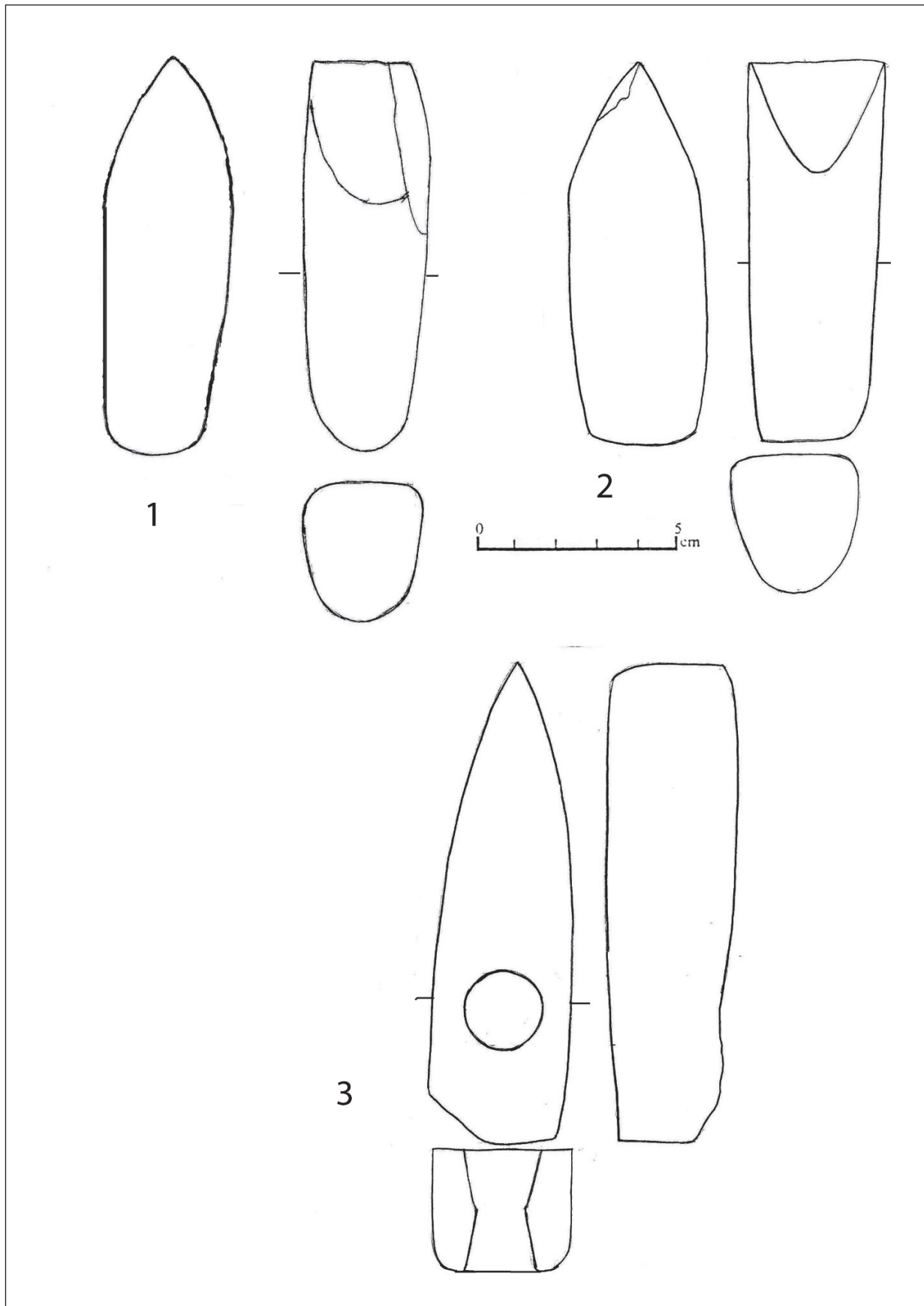
Planșa III. Dălți alungite (1–2). Dălți trapezoidale (3–6). Daltă ovală (7).
 Plate III. Elongated chisels (1–2). Trapezoidal chisels (3–6). Oval chisel (7).

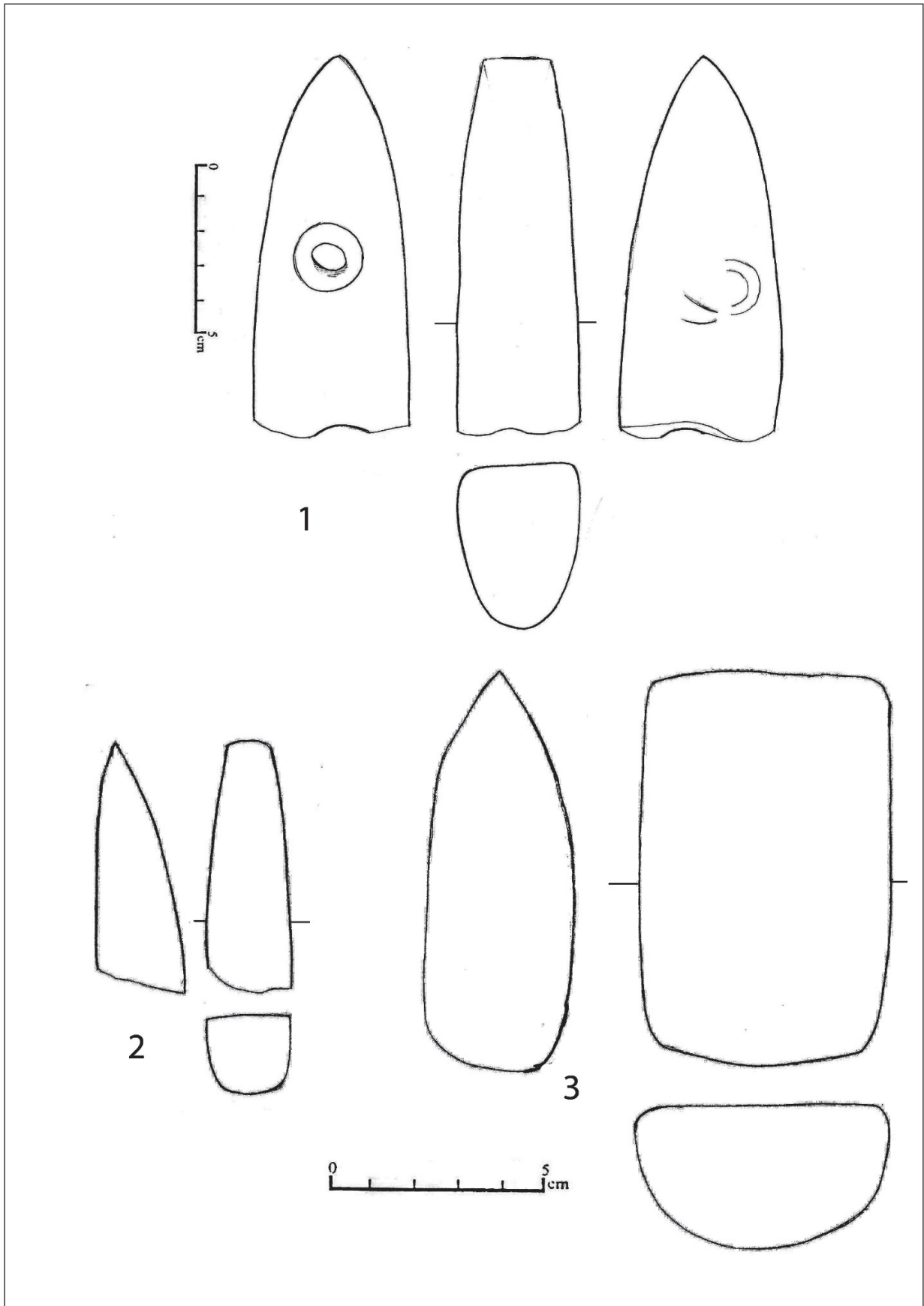
Plaua IV. Dălři ovale (1-3). Topor calapod (4).
Plate IV. Oval chiesels (1-3). Block axe (4).

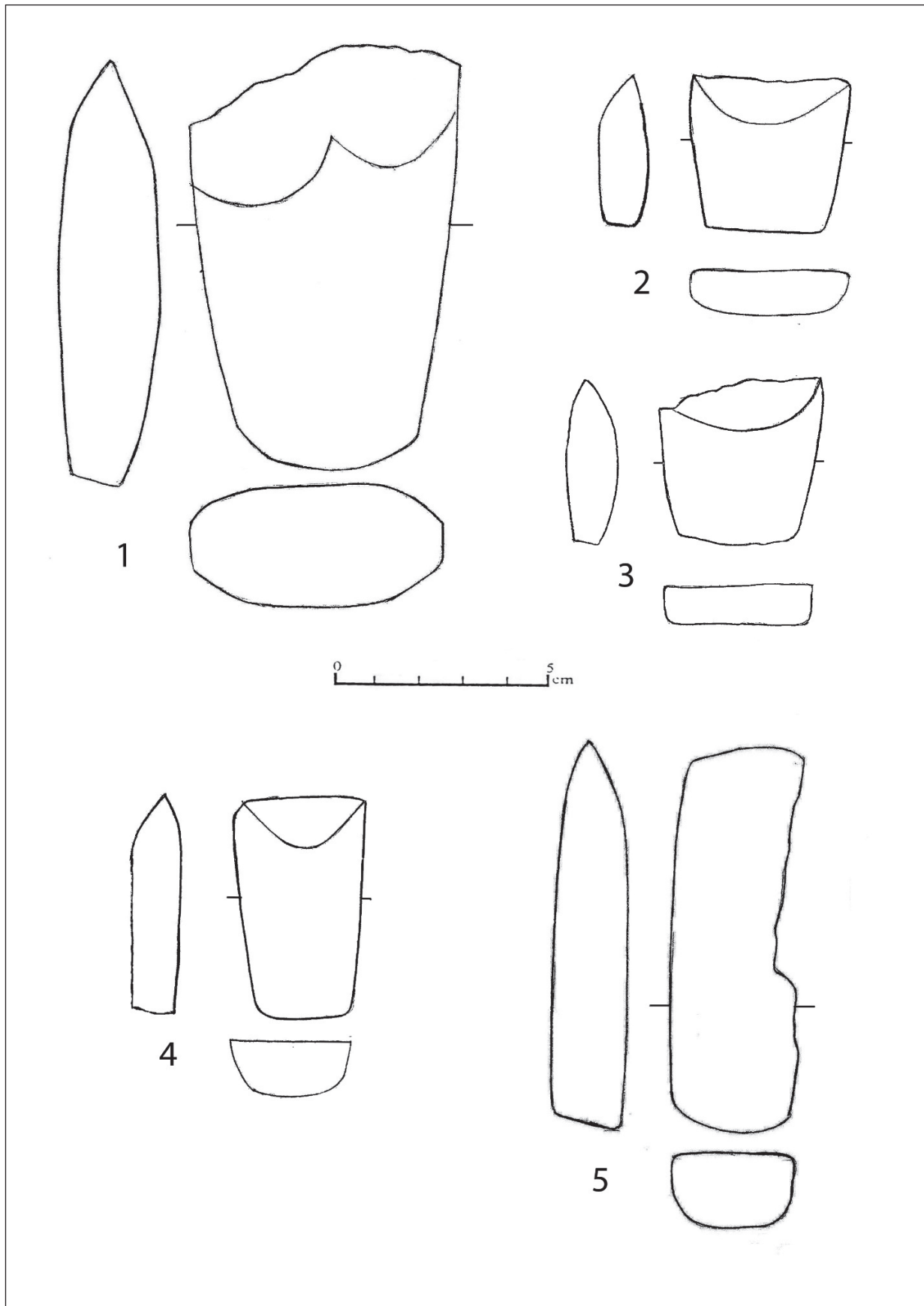
Planșa V. Topor calapod (1). Topoare alungite (2-4).
 Plate V. Block axe (1). Elongated axes (2-4).

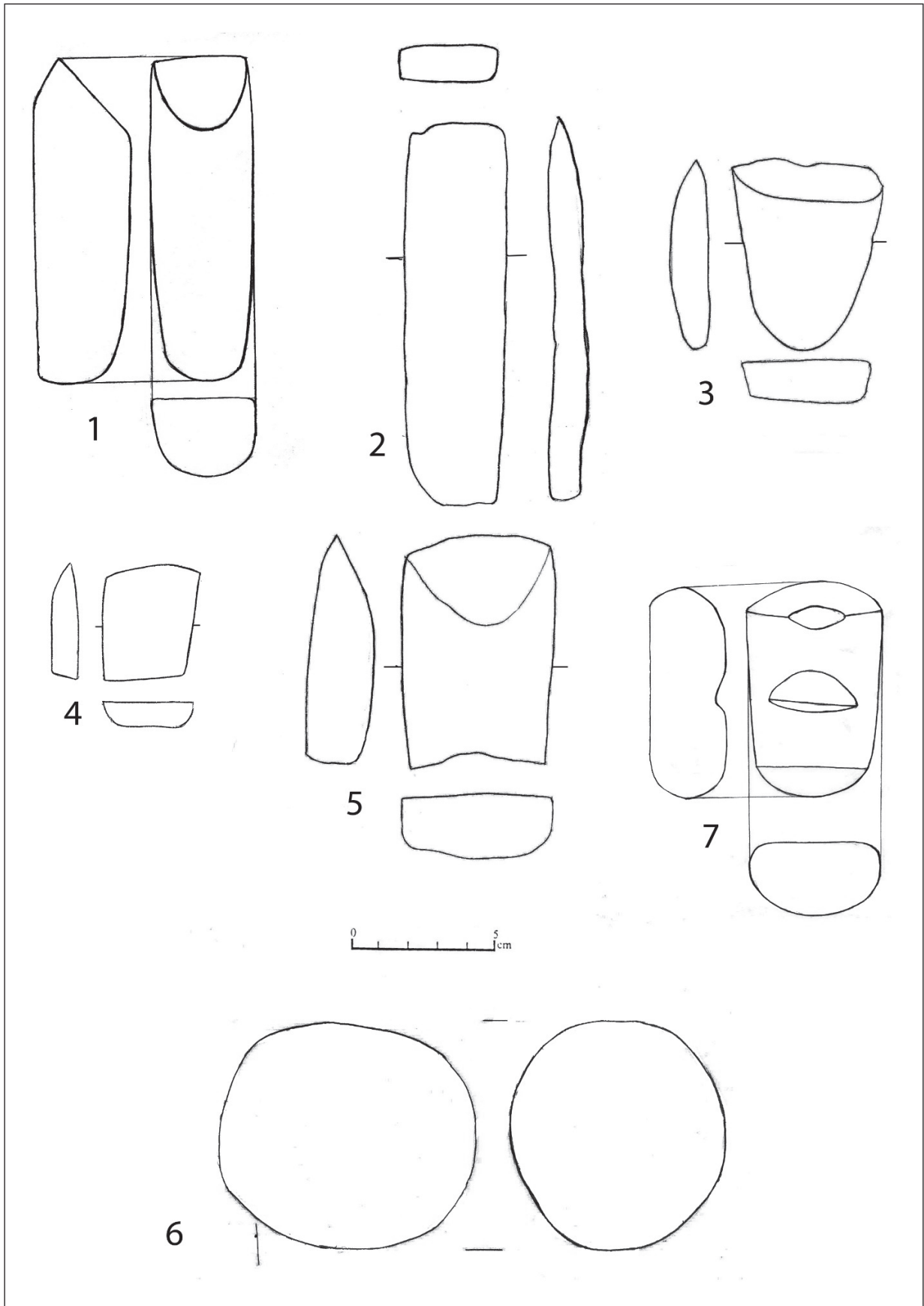
Planșa VI. Topor alungit (1). Topor trapezoidal (2). Topor cu profil oblic (3).
Plate VI. Elongated axe (1). Trapezoidal axe (2). Axe with oblique profile (3).

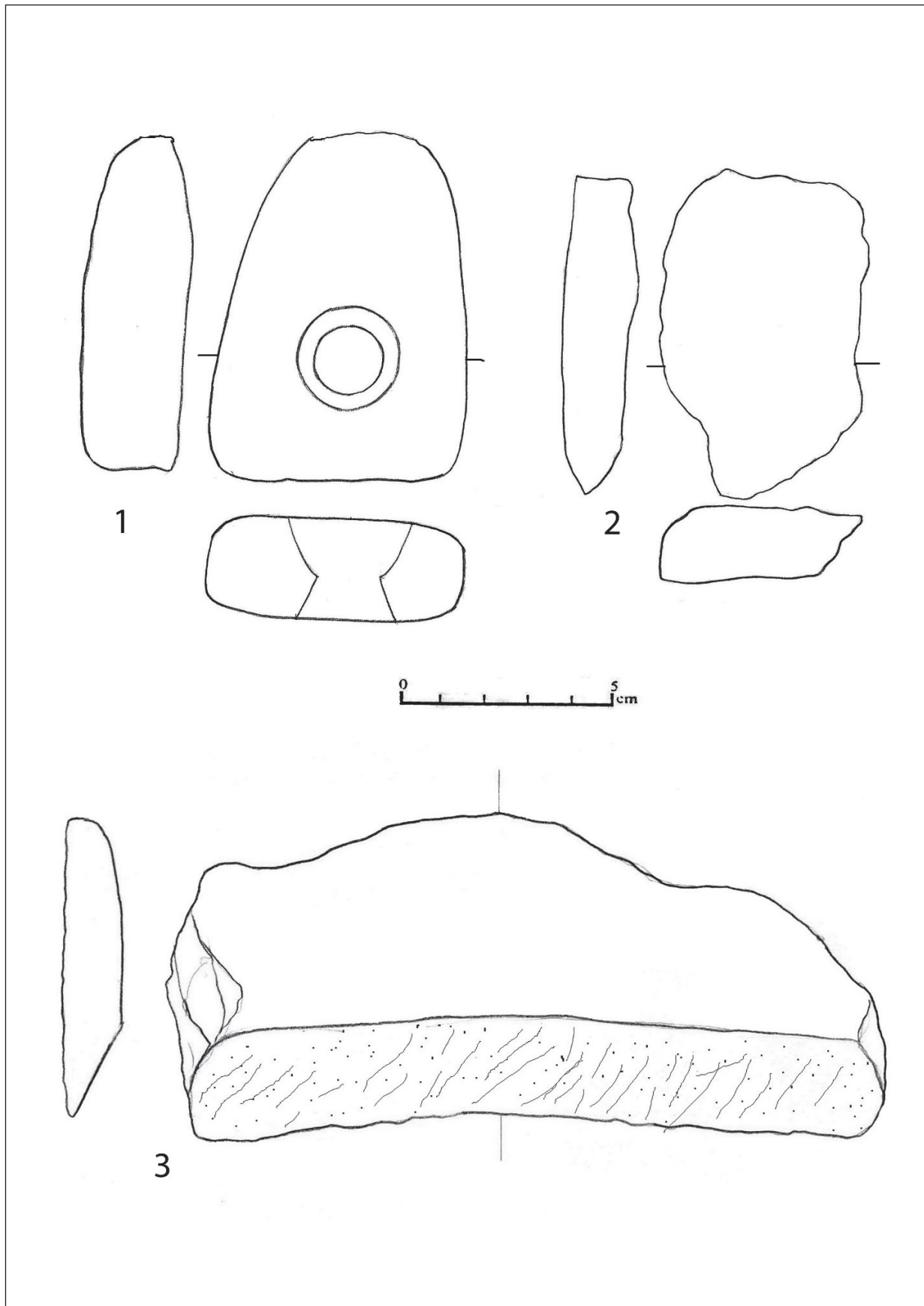
Planșa VII. Topoare cu profil oblic (1–2). Topor- daltă dreptunghiular (3).
 Plate VII. Axes with oblique profile (1–2). Rectangular axe- chiesel (3).

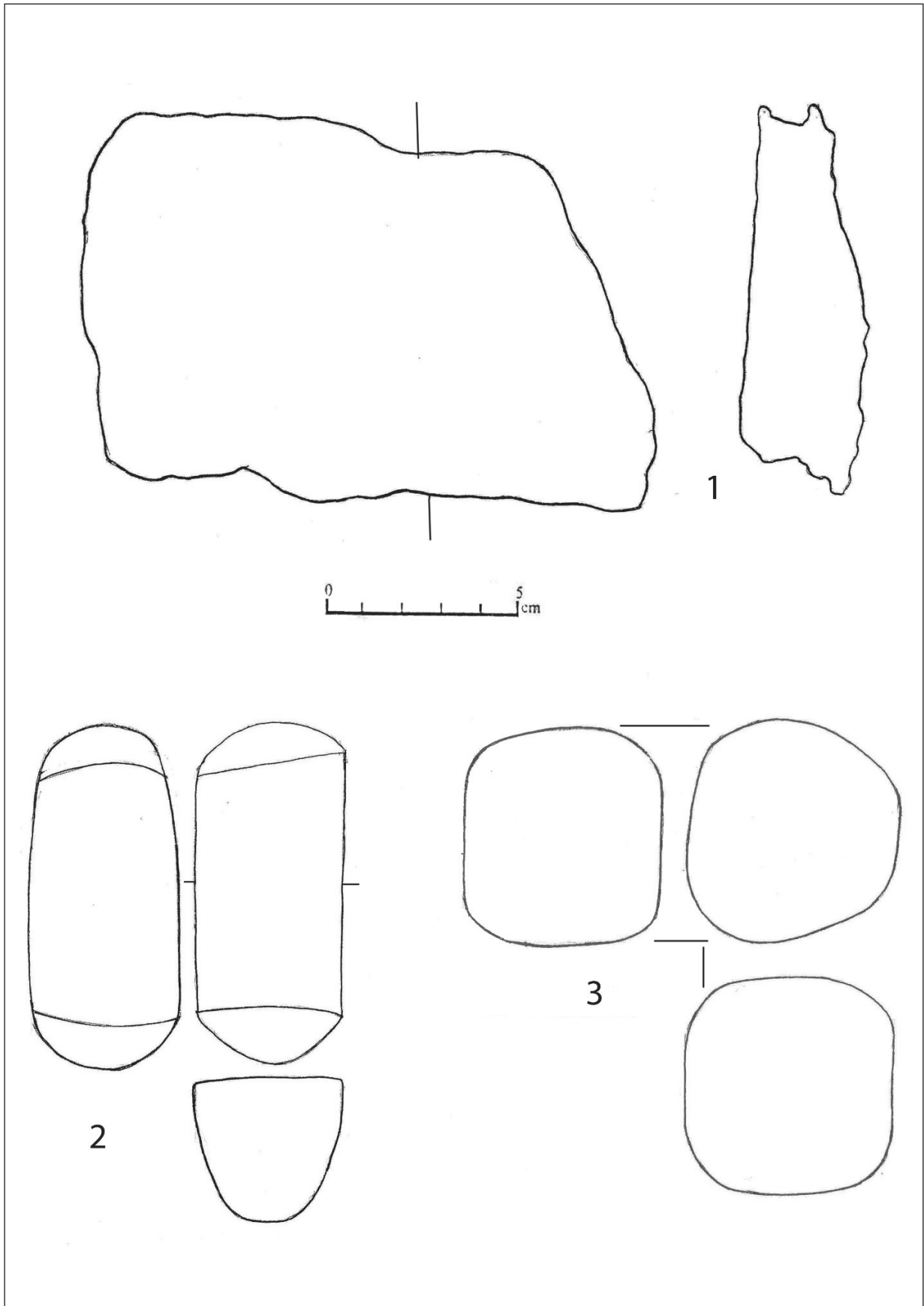
Planșa VIII. Topor-daltă trapezoidal (1). Tesle trapezoidale (2–4). Teslă alungită (5).
Plate VIII. Trapezoidal axe- chiesel (1). Trapezoidal adzes (2–4). Elongated adze (5).

Planșa IX. Tesle alungite (1–2). Teslă ovală (3). Tesle dreptunghiulare (4–5). Percutor sferic (6). Percutor patrulater rotunjit (7).
 Plate IX. Elongated adzes (1–2). Oval adze (3). Rectangular adzes (4–5). Spherical striker (6). Rounded quadrilateral striker (7).

Plauşa X. Percutor înalt, perforat (1). Placă din gresie pentru şlefuit (2). Placă din piatră pentru tăiat (3).
Plate X. Tall, perforated striker (1). Sandstone slab for polishing (2). Stone slab for cutting (3).

Planșa XI. Râșniță (1). Zdrobitor alungit (2). Zdrobitor sferic (3).
Plate XI. Grinder (1). Elongated smashing stone (2). Spherical smashing stone (3).

